

Asia: VN/27681/2025

Lausuntopyyntö sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain kehittämistarpeiden arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne arviomuistion luvusta 5 (Valvontalain 1 luku Yleiset säännökset)

Pelastakaa Lapset ry pitää valvontalain tavoitteita palvelujen laadun ja asiakas- ja potilasturvallisuuden vahvistamisesta sekä sääntelyn yhtenäistämisestä kannatettavina. Yhtenäinen sääntely julkisille ja yksityisille palveluntuottajille lisää valvonnan läpinäkyvyyttä ja tukee palvelujen yhdenvertaista toteutumista.

Sääntelyn jatkokehittämisessä tulisi varmistaa, että lain käsitteet ja soveltamisala tunnistavat myös palvelukokonaisuudet, joita toteutetaan lapsen kotona tai muussa yksityiselämään kuuluvassa kehitysympäristössä, kuten lastensuojelun sijaishuollon perhehoito, avomuotoinen perhekuntoutus, perhetyö, tukiperhe- ja tukihenkilötoiminta sekä lomakotipalvelu. Näissä palveluissa valvonnassa korostuvat henkilöstön osaaminen, palvelun sisällöllinen laatu sekä lapsen oikeuksien toteutuminen. Liiallinen hallinnollinen sääntely ei ole tällaisissa palveluissa tarkoituksenmukaista, mutta lasten turvallisuuden, palvelujen laadun sekä toimijoiden riittävän tuen ja ohjauksen varmistaminen on välttämätöntä. Tällä hetkellä erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat lapset voivat jäädä osittain vaille sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa koskevan sääntelyn tuomaa suojaa.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 6 (Valvontalain 2 luku Palveluntuottajaa ja toimintaa koskevat edellytykset)

Palveluntuottajaa koskevien edellytysten tarkoituksena on varmistaa palvelujen laatu ja turvallisuus, mikä on kannatettavaa. Samalla on tärkeää, että sääntely on selkeää ja suhteellista eri palvelumuotoihin ja toimijoihin nähden.

Pidämme perusteltuna arviomuistiossa esitettyä näkemystä, jonka mukaan valvontalain soveltamista tulee arvioida jatkovalmistelussa ottaen huomioon sosiaalihuoltolain uudistuksessa ehdotettavat muutokset sosiaalihuollon palvelurakenteeseen esimerkiksi sosiaalihuollon vastaavan viranhaltijan vastuisiin. liittyen.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 7 (Valvontalain 3 luku Palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinti)

Rekisteröinnin yhtenäistäminen valtakunnalliseen palveluntuottajarekisteriin on lähtökohtaisesti kannatettavaa, sillä se lisää palveluntuottajia koskevan tiedon läpinäkyvyyttä ja tukee valvonnan toteuttamista.

Pelastakaa Lapset ry katsoo, että julkisten palveluiden rekisteröinnin siirtymäajan tulee olla aidosti väliaikainen eikä se saa johtaa pysyvään eroon julkisten ja yksityisten palveluntuottajien velvoitteissa. Olisi tärkeää, että myös julkisten palvelujen rekisteröintiä edellytetään lähtökohtaisesti samalla tavoin kuin yksityisiltä palveluntuottajilta. Yhdenmukaiset rekisteröintivelvoitteet edistävät valvonnan läpinäkyvyyttä, vertailtavuutta ja yhdenvertaisuutta sekä tukevat koko palvelujärjestelmän toimivuutta.

Käytännön toimeenpanossa rekisteröintimenettely on kuitenkin osoittautunut monilta osin raskaaksi palveluntuottajien näkökulmasta. Rekisteröintiprosessin sujuvuutta tulisi kehittää erityisesti käsittelyaikojen, vaadittavien tietojen määrän sekä menettelyjen selkeyden osalta. Lisäksi olisi perusteltua arvioida rekisteröitävien tietojen tarpeellisuutta sekä mahdollisuuksia suhteuttaa rekisteröintivelvoitteita palvelun luonteeseen ja toiminnan riskeihin.

Esimerkiksi tilanteissa, joissa toiminnan sisältö säilyy ennallaan ja kyse on ainoastaan toimitilojen muutoksesta, rekisteröintimenettelyä olisi perusteltua keventää siten, että pelkkä toimitilojen tarkastus olisi riittävä toimenpide eikä rekisteröintimenettely viivästyttäisi palvelun jatkumista.

Pelastakaa Lapset ry kannattaa määräajan määrittelyä rekisteröintiä koskevalle päätöksenteolle sekä hakemusten käsittelyjärjestyksen muuttamista siten, että muutoshakemukset voitaisiin käsitellä nopeutetulla menettelyllä. Lisäksi kannattamme mahdollisuutta ehdolliseen rekisteröinnin hyväksymiseen riskiperusteisen arvion perusteella, sillä se tukee palvelujen joustavaa käynnistämistä samalla varmistaen, että asiakas- ja potilasturvallisuuteen liittyvät keskeiset edellytykset täyttyvät.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 8 (Valvontalain 4 luku Omavalvonta)

Pelastakaa Lapset ry katsoo, että valvontamenettelyiden tulee olla valtakunnallisesti yhdenmukaista ja tasalaatuista, jotta asiakkaiden yhdenvertaisuus sekä palvelujen laatu ja turvallisuus eivät riipu alueellisista tai toimijakohtaisista eroista. Valvontalain jatkovalmistelussa tulisi arvioida myös valvontalain alemman asteisen sääntelyn tai valtakunnallisen ohjauksen ja viranomaisohjeiden tarvetta, erityisesti palveluntuottajan omavalvontaa koskevien velvoitteiden osalta. Käytännössä lain toimeenpanon näkökulmasta olisi hyödyllistä täsmentää muun muassa:

- palveluntuottajan omavalvonnan raportointivelvollisuuden tarkempaa sisältöä
- omavalvontasuunnitelman rakennetta ja määrämuotoisuutta

- sitä, millä tavoin yksityisten ja julkisten palveluntuottajien tulee varmistaa asiakkaiden ja erityisesti lasten mahdollisuus tuoda esiin kokemuksia palvelun epäkohdista ja palvelun tarkoituksenmukaisuudesta (vaikuttavuus)

Pelastakaa Lapset ry korostaa ilmoitusvelvollisuuden keskeistä merkitystä osana toimivaa omavalvontaa. Ilmoitusvelvollisuuden toteutumista on tarpeen vahvistaa sekä sääntelyä täsmentämällä että yhtenäisellä ohjeistuksella.

Pelastakaa Lapset ry pitää erityisen tärkeänä, että palveluntuottajilta edellytetään lapsiystävällisiä ja helposti saavutettavia kanavia, joiden kautta lapset voivat ilmoittaa palveluissa havaitsemistaan epäkohdista, huolistaan tai muista kokemuksistaan turvallisesti. Lapsille tulee tarjota selkeää tietoa heidän oikeuksistaan sekä mahdollisuuksista tuoda esiin näitä kokemuksiaan palveluissa.

Omavalvonnan vahvistaminen on tärkeä ja kannatettava periaate, sillä se tukee palveluntuottajien vastuuta palvelujen laadusta ja turvallisuudesta sekä mahdollistaa valvonnan kohdentamisen riskiperusteisesti. Riskiperustaisuuden arvioinnin kohdalla tulisi kuitenkin jatkovalmistelussa arvioida myös alemman asteisen sääntelyn tai valtakunnallisen ohjauksen ja viranomaisohjeiden tarvetta.

Kommenttine arviomuistion luvusta 9 (Valvontalain 5 luku Viranomaisvalvonta)

Viranomaisvalvonnan tulee muodostaa johdonmukainen kokonaisuus, jossa ennakkollinen valvonta, palveluntuottajien omavalvonta sekä jälkikäteinen viranomaisvalvonta täydentävät toisiaan. Tällä hetkellä tämä kuvautuu vielä epäselvästi ja osin päällekkäisenä ainakin lapsia koskevien sosiaalipalveluiden osalta.

Palveluntuottajien näkökulmasta on tärkeää, että valvontaa koskevat linjaukset ovat valtakunnallisesti yhdenmukaisia. Aiemmin alueelliset tulkintaerot valvonnassa ovat aiheuttaneet tilanteita, joissa eri viranomaisten linjaukset ovat poikenneet toisistaan ja osin myös olleet keskenään ristiriitaisia. Tämä on ollut erityisen haastavaa valtakunnallisesti toimiville palveluntuottajille.

Yhteisen valtakunnallisen lupa- ja valvontaviranomaisen myötä on tärkeää varmistaa, että valvonnan ohjaus, tulkinnat ja käytännöt ovat mahdollisimman yhdenmukaisia koko maassa.

Kommenttine arviomuistion luvusta 10 (Valvontalain 7 luku Erinäiset säännökset)

Tiedonsaantia ja tietojen luovuttamista koskeva sääntely on tärkeä osa valvonnan toimivuutta. Sääntelyn jatkokehittämisessä olisi tarkoituksenmukaista arvioida tiedonsaantioikeuksien käytännön toimivuutta ja varmistaa, että viranomaisilla on riittävät mahdollisuudet saada valvonnassa tarvittavat tiedot ilman tarpeettomia hallinnollisia viiveitä. Tässä tulee myös huomioida Kanta-siirtymä.

Kommenttine arviomuistion luvusta 11 (Valvontalain 8 luku Voimaantulo)

Kommenttinne arviomuistion luvusta 12 (Erinäiset kysymykset)

Arviomuistiossa esiin tuodut kysymykset liittyen muun muassa asiakas- ja potilasturvallisuuteen, valmiuteen ja varautumiseen sekä palvelujen muuttuviin toteuttamistapoihin ovat tärkeitä.

Sääntelyn jatkokehittämisessä olisi hyödyllistä kiinnittää huomiota erityisesti palvelujen digitalisoitumiseen sekä uusiin palveluntuotannon muotoihin, siten että sääntely soveltuu myös tulevaisuuden palveluihin. Esimerkiksi digipalveluiden turvallisuudesta huolehtiminen on tärkeää.

Muut kommenttinne arviomuistiosta

Pelastakaa Lapset ry korostaa, että valvonnan kehittämisessä olisi tärkeää varmistaa, että kaikissa palveluissa mukana olevilla lapsilla ja nuorilla on lapsiystävällisiä ja helposti saavutettavia kanavia kertoa kokemuksistaan saamastaan palvelusta ja ilmoittaa mahdollisista epäkohdista.

Hynninen Aino
Pelastakaa Lapset ry